

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/diplomacy - Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Foreign Affairs for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Spraw Zagranicznych, www.gov.pl/dyplomacja - Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

Nota informacyjna nt. orzecznictwa Trybunału nr 225

Styczeń 2019 r.

***Güzelyurtlu i Inni p. Cyprowi i Turcji [Wielka Izba],
skarga nr 36925/07***

Wyrok z 29.01.2019 r. [WI]

Art. 1

Jurysdykcja państw

Jurysdykcja Turcji w odniesieniu do obowiązku proceduralnego na gruncie art. 2 powstałego w wyniku zabójstw dokonanych na obszarze Cypru kontrolowanym przez rząd cypryjski

Art. 2

Obowiązki pozytywne

Art. 2 ust. 1

Skuteczne śledztwo

Odmowa zrzeczenia się przez Cypr jurysdykcji karnej na rzecz sądów „TRPC”: *brak naruszenia*

Brak współpracy Turcji z Cyprzem w śledztwie dotyczącym zabójstwa: *naruszenie*

Fakty – Skargę wnieśli trzej bliscy krewni trojga obywateli cypryjskich pochodzenia turecko-cypryjskiego, których w 2005 r. znaleziono martwych z ranami postrzałowymi na obszarze wyspy kontrolowanym przez rząd cypryjski. Zarówno władze cypryjskie, jak i tureckie (w tym władze tzw. „Tureckiej Republiki Północnego Cypru” – „TRPC”) bezzwłocznie wszczęły śledztwa. Chociaż władze cypryjskie zidentyfikowały ośmiu podejrzanych i zostali oni zatrzymani oraz przesłuchani przez władze „TRPC”, oba śledztwa znalazły się w impasie, a sprawy pozostawały w zawieszeniu, oczekując na dalszy rozwój wydarzeń. Chociaż śledztwa się toczyły, po 2008 r. nie doszło do żadnych konkretnych działań. Rząd Turcji wciąż oczekiwał na przekazanie wszystkich dowodów w sprawie, by móc osądzić podejrzanych, podczas gdy śledztwo Cypru całkowicie się zatrzymało po zwróceniu przez Turcję wniosków o ekstradycję złożonych

przez władze cypryjskie. Wysiłki podejmowane przy pomocy Sił Pokojowych Organizacji Narodów Zjednoczonych na Cyprze (UNFICYP) nie przyniosły powodzenia.

W wyroku z 4 kwietnia 2017 r. (zobacz [Nota informacyjna nr 206](#)) Izba Trybunału orzekła, że doszło do naruszenia art. 2 w aspekcie proceduralnym przez Turcję (jednogłośnie) i przez Cypr (pięcioma głosami do dwóch) z uwagi na brak skutecznej współpracy obu państw i niepodjęcie koniecznych uzasadnionych działań mających na celu ułatwienie i przeprowadzenie skutecznego śledztwa.

W dniu 18 września 2017 r. sprawa została przekazana do Wielkiej Izby na wniosek rządów obu pozwanych państw.

Prawo – Art. 1 (jurysdykcja terytorialna w odniesieniu do Turcji): W bardzo niewielu sprawach Trybunał musiał rozpatrywać skargi na podstawie proceduralnego aspektu art. 2, w których śmierć nastąpiła pod inną jurysdykcją niż jurysdykcja państwa, co do którego twierdzono, że ponosi proceduralny obowiązek pozytywny. Z orzecznictwa Trybunału wynika, że w takich okolicznościach wystarczy, że organy śledcze lub sądowe Układającego się Państwa wszczęły własne śledztwo lub postępowanie karne, aby powstał związek jurysdykcyjny na potrzeby art. 1 między tym państwem a krewnymi ofiary, którzy następnie wszczęli postępowanie przed Trybunałem. W sprawie skarżących władze „TRPC” wszczęły własne śledztwo w sprawie zabójstwa i w tych okolicznościach istniał „związek jurysdykcyjny” między skarżącymi a Turcją, która na podstawie Konwencji ponosi odpowiedzialność za działania i zaniechania władz „TRPC”.

Sytuacja na Cyprze wykazuje ponadto „cechy szczególne”. Po pierwsze, wspólnota międzynarodowa uważa, że Turcja okupuje północną część Cypru, i nie uznaje „TRPC” za państwo w świetle prawa międzynarodowego. Na potrzeby Konwencji Cypr Północny znajduje się pod skuteczną kontrolą Turcji. Po drugie, podejrzani o zabójstwo zbiegli na obszar „TRPC”, w wyniku czego Cypr nie był w stanie kontynuować własnego śledztwa w odniesieniu do tych podejrzanych, a zatem nie mógł wypełnić swych obowiązków wynikających z Konwencji.

Na podstawie tych dwóch elementów, z których każdy rozpatrywany osobno wystarczyłby do ustanowienia związku jurysdykcyjnego, ustalono jurysdykcję Turcji. Jakkolwiek inne stwierdzenie skutkowałoby powstaniem luki w systemie ochrony praw człowieka na terytorium Cypru, co niosłoby ryzyko powstania bezpiecznego schronienia w „TRPC” dla zabójców uciekających z terytorium kontrolowanego przez Cypr, a to z kolei utrudniałoby stosowanie przepisów karnych przyjętych przez rząd Cypru w celu ochrony prawa do życia swych obywateli, a w istocie wszystkich osób pozostających w jego jurysdykcji.

Rozstrzygnięcie: w jurysdykcji Turcji (jednogłośnie).

Art. 2 (aspekt proceduralny): Obowiązek proceduralny przeprowadzenia śledztwa powstał wobec obu pozwanych państw. Oba państwa podjęły niezwłocznie znaczną liczbę działań dochodzeniowych i brak jest podstaw do kwestionowania adekwatności tych śledztw. Istotą problemu jest istnienie i zakres obowiązku współpracy jako elementu obowiązku proceduralnego na podstawie art. 2 Konwencji.

Art. 2 może nakładać na obydwa państwa dwukierunkowy obowiązek wzajemnej współpracy, zakładający jednoczesny obowiązek ubiegania się o pomoc i obowiązek udzielania pomocy. Taki obowiązek jest zgodny ze skuteczną ochroną prawa do życia, gwarantowanego przez art. 2. Zainteresowane państwa powinny podjąć wszelkie uzasadnione działania mające na celu wzajemną współpracę, wykorzystując w dobrej wierze możliwości, jakie mają do dyspozycji na podstawie mających zastosowanie instrumentów międzynarodowych o wzajemnej pomocy prawnej i współpracy w sprawach karnych.

Proceduralny obowiązek współpracy na podstawie art. 2 należy interpretować w świetle traktatów i porozumień międzynarodowych stosujących się między zainteresowanymi Układającymi się Państwami. Należy przy tym stosować w możliwie najszerszym zakresie, łącznie i harmonijnie Konwencję i te instrumenty, unikając powstania konfliktu lub sprzeczności między nimi. W tym kontekście państwo, które powinno wystąpić o współpracę, dopuszcza się naruszenia proceduralnego obowiązku współpracy jedynie, jeśli nie uruchamia właściwych mechanizmów współpracy na podstawie odpowiednich traktatów międzynarodowych, natomiast państwo wezwane dopuszcza się naruszenia obowiązku współpracy jedynie, jeśli nie odpowiada stosownie na ten wniosek lub jeśli nie jest w stanie powołać się na uprawnioną podstawę do odmowy współpracy wnioskowanej na podstawie tych instrumentów.

Szczególną cechą sprawy skarżących było to, że zarzucany brak współpracy dotyczył podmiotu o charakterze *de facto*, ustanowionego na międzynarodowo uznanym terytorium Cypru, który jednak na potrzeby Konwencji znajduje się pod skuteczną kontrolą Turcji. Ponieważ oba pozwane państwa formalnie nie utrzymują stosunków dyplomatycznych, traktaty międzynarodowe, których oba państwa są stronami, nie mogą stanowić jedynych ram odniesienia przy ustalaniu, czy oba państwa wykorzystały wszystkie dostępne im możliwości wzajemnej współpracy. Przy braku formalnych stosunków dyplomatycznych istnieje większe prawdopodobieństwo, że sformalizowane środki współpracy nie przyniosą oczekiwanego efektu, a od państw można wymagać wykorzystania innych, bardziej nieformalnych lub niebezpośrednich kanałów współpracy, na przykład za pośrednictwem państw trzecich lub organizacji międzynarodowych. W świetle powyższego Trybunał musiał rozstrzygnąć, czy w takich sytuacjach zainteresowane państwa wykorzystały wszystkie dostępne im uzasadnione sposoby, by wnioskować o podjęcie współpracy i udzielać jej w niezbędnym zakresie, by zapewnić skuteczność śledztwa i całego postępowania.

a) *Cypr*

i) *Czy Cypr wykorzystał wszystkie uzasadnione środki, które były w jego dyspozycji, w celu wystąpienia do Turcji o wydanie/ekstradycję podejrzanych* – Gdy władze Cypru zidentyfikowały potencjalnych podejrzanych na wczesnych etapach śledztwa, złożyły wnioski do Interpolu o rozesłanie listów gończych, tzw. „czerwonych powiadomień” (*Red Notice*), aby zlokalizować i zatrzymać podejrzanych w celu ich ekstradycji. Interpol opublikował te powiadomienia. Cypryjskie biuro Interpolu wysłało również e-maile do tureckiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, informując, że poszukuje podejrzanych i wnioskując o ich zatrzymanie w razie wjazdu do Turcji.

Już na wczesnych etapach śledztwa Cypr próbował wynegocjować z pomocą UNFICYP wydanie podejrzanych przez „TRPC”. Od początku było jednak całkiem jasne, że ani władze Turcji, ani „TRPC” nie zamierzają wydać podejrzanych. W tych okolicznościach nie można krytykować Cypru za to, że najpierw próbował uzyskać wydanie podejrzanych za pośrednictwem UNFICYP, a dopiero gdy próby te okazały się nieskuteczne, przekazał Turcji wniosek o ekstradycję.

Wnioski o ekstradycję zostały doręczone Turcji poprzez ambasadę turecką w Atenach. Z uwagi na brak stosunków dyplomatycznych między Cyprzem a Turcją można w szczególnych okolicznościach sprawy uznać, że doręczenie wniosku za pośrednictwem personelu właściwych ambasad w Atenach było dla Cypru jedynym dostępnym sposobem wykonania tego.

ii) *Czy Cypr miał obowiązek przekazania wszystkich dowodów władzom „TRPC” lub Turcji* – Sprawę skarżących należy odróżnić od wcześniejszych spraw, w których Trybunał przyjął na potrzeby Konwencji ważność środków prawnych lub środków przyjętych przez władze „TRPC” w odniesieniu do mieszkańców „TRPC” lub osób dotkniętych ich działaniami. W tamtych sprawach Trybunał uznał ważność tych środków i czynności

w zakresie, jaki był konieczny do tego, aby Turcja mogła zapewnić wszystkie prawa wynikające z Konwencji na Cyprze Północnym i naprawić wszelkie przypisywane jej naruszenia.

W sprawie skarżących zagadnieniem, które należało rozstrzygnąć, było to, czy Cypr miał obowiązek dostarczenia wszystkich dowodów z akt swego śledztwa władzom „TRPC”, które prowadziły równoległe śledztwo w sprawie zabójstwa na podstawie swego prawa krajowego. Cypr był gotów przekazać wszystkie dowody Siłom Pokojowym UNFICYP, tak by mogły one sprawdzić, czy istnieją *prima facie* dowody przeciwko podejrzanym, pod warunkiem zobowiązania się przez władze „TRPC” do wydania w takiej sytuacji podejrzanym Cyprowi. Ponieważ władze „TRPC” nie podjęły takiego zobowiązania, Cypr odmówił przekazania dalszych dowodów. Przekazanie „TRPC” całości akt śledztwa z możliwością wykorzystania dowodów do osądzenia tam podejrzanym i bez żadnej gwarancji, że zostaną oni wydani władzom Cypru, wykraczałoby poza zwykłą współpracę między organami policji i prokuratury. W istocie stanowiłoby to przekazanie sprawy karnej przez Cypr sądom „TRPC”, przy czym Cypr zrękałby się w ten sposób swej jurysdykcji karnej w odniesieniu do zabójstwa popełnionego na kontrolowanym przez niego terytorium na rzecz sądów nieuznanego podmiotu utworzonego na jego terytorium. Niewątpliwie wykonywanie jurysdykcji karnej stanowi jedną z głównych cech suwerenności państwa. W tak szczególnej sytuacji odmowa zrzeczenia się przez Cypr jurysdykcji karnej na rzecz sądów „TRPC” nie była nieuzasadniona.

iii) *Czy Cypr miał obowiązek podjęcia innych form współpracy sugerowanych przez UNFICYP* – W kontekście prób mediacji podejmowanych przez UNFICYP proponowane były różne formy współpracy w celu znalezienia rozwiązania kompromisowego dla władz Cypru i „TRPC”. Jednakże te inne formy współpracy nie mogły same w sobie ułatwić ścigania i osądzenia podejrzanym. Nie zostało potwierdzone, że te alternatywne rozwiązania, w szczególności możliwość zorganizowania doraźnego procesu na neutralnym terenie, miałyby wystarczająco mocne podstawy w prawie krajowym lub międzynarodowym. W tych okolicznościach Cypr nie był zobowiązany, aby się w nie angażować.

Rozstrzygnięcie: brak naruszenia (piętnastoma głosami do dwóch).

b) *Turcja*

Turcja zignorowała wnioski o ekstradycję i zwróciła je bez odpowiedzi. Należało się spodziewać, że władze tureckie wskażą, dlaczego uznają, że ekstradycja jest niedopuszczalna na podstawie ustawodawstwa tureckiego lub [Europejskiej konwencji o ekstradycji](#)¹. Konwencja o ekstradycji nakłada na państwo wezwane obowiązek poinformowania państwa wzywającego o swej decyzji w sprawie ekstradycji, a w razie odrzucenia wniosku – obowiązek uzasadnienia tej decyzji. Obowiązek współpracy na podstawie art. 2 należy interpretować w świetle tych postanowień. Powinien on zatem nakładać na państwo obowiązek zbadania sprawy i udzielenia uzasadnionej odpowiedzi na każdy wniosek o ekstradycję pochodzący od innego Układającego się Państwa w odniesieniu do podejrzanym poszukiwanym za zabójstwo, o których wiadomo, że są obecni na jego terytorium lub w jego jurysdykcji.

Turcja nie podjęła minimalnego wysiłku wymaganego w okolicznościach sprawy i nie wypełniła zatem swego obowiązku współpracy z Cyprzem w celu przeprowadzenia skutecznego śledztwa w sprawie zabójstwa krewnym skarżących.

Rozstrzygnięcie: naruszenie w odniesieniu do Turcji (jednogłośnie).

¹ Tekst w języku polskim znajduje się na stronie:

<http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU19940700307> (przyp. red.).

Art. 41: 8500 euro dla każdego skarżącego z tytułu szkody niemajątkowej; roszczenie z tytułu szkody majątkowej oddalone.

(Zobacz również *Rantsev p. Cypru i Rosji*, nr 25965/04, 7 stycznia 2010 r., [Nota informacyjna nr 126](#); *Al-Skeini i Inni p. Zjednoczonemu Królestwu* [WI], nr 55721/07, 7 lipca 2011 r., [Nota informacyjna nr 143](#); *Markovic i Inni p. Włochom* [WI], nr 1398/03, 14 grudnia 2006 r., [Nota informacyjna nr 92](#); *Janowiec i Inni p. Rosji* [WI], nr 55508/07 i 29520/09, 21 października 2013 r., [Nota informacyjna nr 167](#)²; *Cypr p. Turcji*, [25781/94](#), 10 maja 2001 r.; *Mustafa Tunç i Fecire Tunç p. Turcji* [WI], nr 24014/05, 14 kwietnia 2015 r., [Nota informacyjna nr 184](#); *Demopoulos i Inni p. Turcji* (dec.) [WI], nr 46113/99 *et al.*, 1 marca 2010 r., [Nota informacyjna nr 128](#))

© Council of Europe/European Court of Human Rights
Niniejsze streszczenie przygotowane przez Kancelarię nie wiąże Trybunału.

Link do [Not informacyjnych nt. orzecznictwa](#)

² Tłumaczenie wyroku na język polski jest dostępne na stronie:
<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162644> (przyp. red.).